

УДК 378.015.31:7.01

СПЕЦИФІКА ОРГАНІЗАЦІЇ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАКЛАДІВ У ПРОЦЕСІ ПОЗААУДИТОРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Тетяна ФУРДАК (Кривий Ріг)

Постановка проблеми. Сучасний учитель музичного мистецтва покликаний стати одним із активних учасників передачі системи світоглядних, духовних, культурних, моральних та естетичних цінностей, сприяти соціалізації підростаючого покоління.

Для вирішення соціально-педагогічних проблем музичної освіти й виховання, які пов'язані з відсутністю новітніх педагогічних технологій, спрямованих на розвиток у майбутніх учителів цієї категорії професійної компетентності, інформаційної грамотності та естетичної свідомості, необхідно удосконалювати зміст і форми естетичного виховання як у навчальному процесі, так і в позааудиторній діяльності. Суспільство відчуває потребу в цілеспрямованому керівництві музичним вихованням, оскільки зацікавлене в його результаті – розвитку творчої особистості [1].

У той же час, стан навчально-методичної бази естетичного виховання вимагає акцентування уваги педагогів вищих навчальних закладів, учителів загальноосвітніх шкіл, установ додаткової освіти на розвиток інформаційної бази музично-естетичного виховання та освіти, що передбачає розробку програм навчально-методичних посібників, рекомендацій тощо, в яких розглядаються конкретні елементи форми й змісту виховного процесу орієнтованого на розвиток музично-естетичних смаків та уподобань, художньо-творчих здібностей підростаючого покоління.

Зусиллями педагогів сформувалися традиції художнього та музично-естетичного виховання. У класичних жанрах мистецтва виробилися методи навчання, які дозволили зростити багато поколінь блискучих виконавців, чудових педагогів, великих громадських діячів.

Нажаль, об'єктивна дійсність свідчить про наявність кризових явищ у багатьох сферах суспільного життя, що відбулися за останні роки в результаті втрати історичних та духовних цінностей. Знаходяться прогалини й у духовному, естетичному вихованні молоді.

Саме тому, на даний момент, актуальними стають питання пов'язані з визначенням умов, потрібних для ефективного вирішення зазначеної проблеми.

Мета статті полягає в запропонуванні моделі та визначенні педагогічних умов для успішної організації естетичного виховання

студентів музично-педагогічних закладів у процесі позааудиторної діяльності.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблема естетичного виховання, її природа, сутність досліджувалися педагогами, психологами, філософами, музикознавцями, вченими різних напрямків протягом багатьох століть. До теперішнього часу проблема музично-естетичної освіти й формування музичної культури широко представлена в роботах В. Шацької, Б. Асаф'єва, О. Апраксіної, А. Сохора, Н. Гродзенської, Б. Яворського, Б. Теплової, Д. Кабалевського.

Проблемам естетичного виховання та розвитку творчої особистості присвячені роботи В. Медушевського, М. Савінової, С. Никитюк, В. Петрушина; загальної теорії формування особистості – дослідження М. Вейта, С. Іконнікової, М. Кузьміна та ін.

В сучасних дослідженнях проблем естетичного виховання майбутніх учителів відображені такі його аспекти: формування педагогічної культури майбутнього вчителя в єдності з розвитком різноманітних естетичних якостей (Л. Коваль, Л. Нечепоренко, Г. Падалка, О. Рудницька, Т. Скорик та ін.); шляхи оптимізації процесу естетичного виховання студентів (Ю. Бондарчук, М. Гальперін, І. Карпенко, Л. Печко та ін.); вдосконалення професійної підготовки майбутніх учителів музики (О. Апраксіна, Л. Арчажнікова, І. Бабицька, В. Белікова, В. Вірчак, В. Дряпіка та ін.); взаємозв'язок професійно-педагогічної й естетичної підготовки студентів (Г. Ардаширова, В. Бондар, Л. Ракітянська, Г. Турук та ін.); формування духовно-естетичної культури майбутніх учителів засобами мистецтва (Р. Дзвінка, Ж. Борбадоев, Л. Коваль, Н. Мартинович, Г. Шевченко та ін.); організації естетичного самовиховання студентів (М. Абдугулов, О. Глузман, В. Дряпіка, С. Єлканов, Г. Падалка, О. Рудницька та ін.); рішення питань розвитку естетичної культури майбутнього педагога в контексті гуманізації й гуманітаризації навчання в ВНЗ (Г. Балл, Є. Бондаревська, М. Євтух, І. Зязюн, С. Мельничук, В. Мовчан, Г. Молчанова, Т. Равчина, Є. Шиянов та ін.).

Виклад основного матеріалу. Формування культури майбутнього вчителя музичного мистецтва в даний час знаходиться в центрі загальної уваги. Його готовність до

здійснення виховання школярів не приходить сама по собі. Вона є результатом впливу як зовнішніх, так і внутрішніх чинників. На нашу думку, не менш важливими є питання, пов'язані з визначенням педагогічних умов, необхідних для ефективного вирішення зазначеної проблеми, а саме організації естетичного виховання студентів педагогічних закладів у процесі позааудиторної діяльності [5].

Не дивлячись на те, що музичне мистецтво за рахунок телебачення та інших інформаційно-комунікаційних технологій носить загальний характер, живі джерела музичної культури (концерти, спектаклі, музичні вечори) відвідуються недостатньо й без особливого бажання. Хоча серед всіх напрямків виховання, традиційно визнаних нашою педагогікою, саме естетичне виховання здатне забезпечити максимальну реалізацію принципу комплексності, інтеграції найважливіших виховних методик [4]. Естетична вихованість – це, насамперед, глибокі знання студентів у галузі музичного мистецтва, віддзеркалення особистісної теоретичної та практичної їх підготовки, вміння теоретично осмислювати закономірності побудови музичних творів, розуміння змісту їх духовного впливу, вміння добирати високохудожні твори для естетичного виховання школярів.

Аналіз досліджуваної проблеми показав, що необхідність вдосконалення системи музично-естетичного виховання студентів музично-педагогічних навчальних закладів визначається наступними чинниками:

- вдосконаленням програм, форм і методів вивчення мистецтва як культурного феномена;
- розвитком міжпредметних зв'язків;
- інтеграцією методів музично-естетичного виховання;
- встановленням науково обґрунтованих критеріїв музично-естетичного виховання;
- розвитком матеріально-технічної бази художньо-естетичної освіти й виховання;
- вдосконаленням загальної культури, в галузі музично-естетичного виховання, студентів, вчителів музичного мистецтва як організаторів позааудиторної діяльності.

Позааудиторна діяльність – це процес, у якому домінує елемент самореалізації [3]. Вона дає змогу студентам гармонізувати внутрішні та зовнішні фактори формування професійної культури, створює додаткові умови для реалізації внутрішнього потенціалу, задоволення тих потреб, які в процесі аудиторної роботи не задовольняються й має бути орієнтована на особистість студента.

Така діяльність підпорядкована процесу, в якому елемент самореалізації гармонізує

внутрішні й зовнішні фактори формування їх творчих здібностей, професійної культури. Крім того, така робота створює додаткові умови для реалізації свого інтелекту, який у процесі аудиторної роботи не реалізував себе в повній мірі.

Розвитку самореалізації майбутнього вчителя сприяють різні форми та види позааудиторної виховної роботи. На нашу думку, до основних форм належать виконання домашніх завдань, науково-дослідна робота, безпосередня участь у конференціях, концертах, конкурсах, олімпіадах, участь у роботі гуртків, організація концертів, виховних заходів під час проходження практики у закріплених класах, диспутів, круглих столів, тощо.

Тому дуже важливо мати уявлення щодо спрямованості інтересів студентів до конкретної діяльності, яка буде більш досконало формувати їх естетичні потреби. З огляду на це, налаштовуючись на процес організації естетичного виховання, викладачу значну увагу необхідно звернути на усвідомлене спонукання міркувань та дій студентів до певної форми діяльності, прагнень та бажань оволодіння вміннями та знаннями, які визначають виховний пошук, креативність мислення, оригінальність рішень тощо [2].

Проблема організації даного виду діяльності є однією з нагальних у педагогічній теорії та практичній діяльності вищих музично-педагогічних навчальних закладів освіти. Саме у процесі виховання майбутніх учителів музичного мистецтва має бути реалізована мета та основні принципи виховання, що передбачає, з одного боку, поглиблений аналіз соціально-психологічної природи виховання як особистісно-комунікативного, особистісно-орієнтованого процесу, з іншого розглядає організацію виховної роботи зі студентами крізь призму історично зумовлених соціальних функцій вищої школи та її безпосереднього призначення.

Управління системою позааудиторної виховної діяльності забезпечується шляхом використання різнопланових організаційних форм, розвитку самостійності студентів та методичної допомоги викладацького складу музично-педагогічного закладу.

З цією метою нами була розроблена педагогічна модель формування умінь і навичок у квазіпрофесійній діяльності. На нашу думку, вона включає: розвиток індивідуальних особливостей (соціальної та етичної зрілості, індивідуально-особистого розвитку, комунікативні й організаційні здібності); педагогічний вплив на процес формування культури дозвілля студентів;

активно-діяльнісний підхід, що проявляється в розвитку самодіяльності й саморозвитку особистості; інтеграції різних форм і видів музичної діяльності; індивідуалізації змісту й форм музичної діяльності; формування культури дозвілля студентів в навчально-освітньому процесі й соціально-культурній діяльності; створення розвивального середовища; мобільність, швидка реакція на зовнішні процеси, наявність зв'язків з різними соціальними структурами.

Специфіка організації естетичного виховання студентів у процесі позааудиторної діяльності містить професійне й ціннісне самовизначення майбутнього вчителя музичного мистецтва, що детермінує вибір напрямів діяльності й середовища самореалізації; ступінь реалізації особистого потенціалу, що характеризується адекватною самооцінкою, стійкою мотивацією, сформованістю інтересів, позитивним емоційним станом, здібністю до самоконтролю й самостійності, креативності й саморозвитку.

Важливість вищесказаного полягає в тому, щоб сформовані якості особистості, направлені на культурно-творче освоєння духовно-культурних цінностей, сприяли підвищенню культури й організації естетичного виховання, а також процесу підготовки до позааудиторної діяльності, створенню виховного середовища навколо себе й тим самим педагогізації професійної готовності до педагогічної діяльності.

Елементи моделі організації естетичного виховання у процесі позааудиторної роботи потребують наступні педагогічні умови: специфічні вимоги професійно-педагогічної діяльності у сфері організації естетичного виховання; об'єктивні обставини навчально-виховного процесу, які складаються з можливостей матеріально-технічної й методичної бази навчального закладу; дотримання основоположних дидактичних принципів формування змісту навчання й виховання; набуття майбутнім учителем музичного мистецтва досвіду в організації позааудиторної роботи вже під час навчання у вищому навчальному закладі.

Висновки. Організація естетичного виховання студентів музично-педагогічних закладів у процесі позааудиторної діяльності дозволяє перетворити факультет на особливу

інтегровану спільноту, особливу організацію життя та діяльність студентів усієї системи їх відношень з оточуючим середовищем.

Результатом позааудиторної роботи є спеціалісти-професіонали, які стають керівниками дошкільних закладів, солістами театрів, артистами ансамблів, диригентами, успішними педагогами загальноосвітніх та дитячих музичних шкіл.

Проведене нами дослідження не претендує на повне вирішення означеної проблеми. Подальшої уваги, на наш погляд, потребує більш глибоке дослідження критеріїв, форм і методів діагностики особистісних індивідуальних якостей студентів з метою їх максимальної реалізації в позааудиторній діяльності.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Гендер і етнічність. Україна перед європейським вибором / [упоряд. М. Скорик]. – Київ : Програма розвитку ООН в Україні, 2006. – 49 с.
2. Голік О. Б. Підготовчий етап формування готовності майбутніх вчителів до організації позакласної дозвілєвої діяльності / О. Б. Голік // Збірник наукових праць «Педагогіка і психологія. Формування творчої особистості: проблеми і пошуки». – 2007. – Проблеми підготовки сучасного вчителя № 5 (Ч. 2), Вип. 42. – С. 138–145.
3. Тенюкова Г. Г. Формирование профессионально-педагогической компетентности будущего учителя музыки в процессе внеаудиторной деятельности / Г. Г. Тенюкова, Е. Г. Хисанова // Наука и будущее: пути развития. – 2012. – № 2 (8).
4. Цимбалюк Н. М. Організація та методика культурно-дозвілєвої діяльності/ Наталія Миколаївна Цимбалюк: [навч. посіб. для вищих навч. закл. культури]. – Ч. 1: Теоретичні основи культурно-дозвілєвої діяльності. – К., 2000. – 143 с.
5. Євтух М. Б. Культурологічні основи підготовки майбутнього вчителя / М. Б. Євтух, Г. П. Шевченко // Формування педагогічної майстерності в системі професійної підготовки майбутнього вчителя. – К.: КГПІІІЯ, 1991. – С. 5–7.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Фурдак Тетяна Дмитрівна – старший викладач кафедри методики музвиховання, співу та хорового диригування факультету мистецтв Криворізького педагогічного інституту ДВНЗ «Криворізький національний університет».

Коло наукових інтересів: актуальні проблеми музично-педагогічної освіти.